

فرونشست زمین حاصل برداشت بی رویه آب های زیرزمینی است/ توجه ویژه دولت یازدهم به تعادل بخشی

یکی از آثار برداشت بی رویه آب های
زیرزمینی 'فرونشست زمین' است. این وضعیت
اکنون در برخی نقاط کشور که با بیلان منفی
آب زیرزمینی روبرو هستند، رخ داده است.
نمونه ای از این رخداد را می توان در دشت
ورامین در ۴۰ کیلومتری جنوب شرقی تهران و
در حاشیه راه آهن تهران - مشهد مشاهده کرد.

حفر سه هزار و ۲۰۰ چاه مجاز و غیرمجاز در دشت ورامین و برداشت بی

رویه منابع آب از این چاه ها، دشت ورامین را به یکی از نقاط بحرانی کشور تبدیل کرده است؛ هم اکنون این دشت ۸۵ میلیون متر مکعب بیلان منفی دارد، یعنی سطح آب سفره های زیرزمینی آن، سال به سال ۸۵ میلیون متر مکعب افت دارد.

«محمدرضا بختیاری» مدیرعامل شرکت آب منطقه ای تهران در این رابطه به خبرنگاران می گوید: دشت های استان تهران سالیانه با بیلان منفی ۱۵۰ میلیون مترمکعبی مواجه هستند که ۸۰ میلیون مترمکعب آن مربوط به دشت ورامین، ۳۵ میلیون متر مکعب به دشت شهریار و غرب تهران و ۳۰ میلیون متر مکعب نیز مربوط به شهر تهران است.

به گفته وی، سالانه حدود ۳۷۰ میلیون متر مکعب آب از منابع زیرزمینی دشت ورامین برداشت می شود که از این میزان، ۳۴۰ میلیون متر مکعب مربوط به چاه های مجاز و ۳۰ میلیون متر مکعب نیز مربوط به چاه های غیرمجاز است. بنابر این بستن چاه های غیر مجاز به تنهایی نمی تواند پاسخگوی این چالش باشد.

بختیاری افزود: البته منابع سفره های زیرزمینی در طول هزاران سال جمع شده و در طول چند دهه برداشت شده است؛ نمی توان توقع داشت در طول یک یا دو سال با بارندگی و تغذیه مصنوعی جبران شود. البته در سه چهار سال دولت یازدهم توجهی ویژه به تعادل بخشی و تغذیه مصنوعی شده است. بزرگترین خدمتی که دولت یازدهم در زمینه سفره های آب زیرزمینی کرد، همین بحث تعادل بخشی است؛ در این دولت ۲۲ جلسه شورای عالی آب کشور به ریاست رئیس جمهوری یا معاون اول رئیس جمهوری تشکیل شد که در ۲۰ سال اخیر بی سابقه بوده است.

مدیرعامل شرکت آب منطقه ای تهران معتقد است باید علاوه بر بستن چاه های غیرمجاز، برداشت چاه های مجاز را هم کنترل کرد؛ چرا که بعضی از این چاه های مجاز، اضافه برداشت دارند و بعضی ها هم اضافه برداشت ندارند که باید برداشت آنها هم محدود شود.

شرکت آب منطقه ای تهران برای مبارزه با آنچه در این دشت ها رخ می دهد، سه اقدام «بستن چاه های غیر مجاز»، «نصب کنتورهای هوشمند» و «تغذیه مصنوعی» را در دستور کار خود قرار داده است.

بختیاری با اشاره به اینکه سه هزار و ۲۰۰ حلقه چاه در دشت ورامین - یعنی شهر ورامین، پاکدشت، قرچک و پیشوا - حفر شده که حدود یک هزار و ۷۶۰ حلقه آنها مجاز و یک هزار و ۴۴۰ حلقه نیز غیرمجاز است، گفت: پارسال در این منطقه ۱۸۰ حلقه چاه غیر مجاز بسته و به این ترتیب، ۱۰ میلی متر مکعب آب ذخیره شد.

وی با تاکید بر اینکه ۳۰ میلیون متر مکعب از اضافه برداشت های آب از دشت ورامین مربوط به چاه های غیرمجاز است، گفت: این به این معنا است که چاه های مجاز اضافه برداشت دارند و باید برای کنترل

برداشت آنها، کنتور هوشمند نصب شود.

وی سومین راهکار آب منطقه ای را برای جبران آنچه در دهه های اخیر در دشت ورامین رخ داده است، تغذیه مصنوعی عنوان کرد.

تغذیه مصنوعی به مجموعه عملیاتی گفته می شود که در جهت افزایش جریان ورودی به آبخوان (سطح آب زیرزمینی) انجام می شود. به عبارت دیگر، در تغذیه مصنوعی آب باران، آب رها شده از پشت سدها و یا پساب تصفیه خانه ها به سطوح زیرین زمین هدایت می شود.

مدیرعامل شرکت آب منطقه ای تهران با اشاره به ذخیره آب سدهای استان تهران، ظرفیت پنج سد طالقان، لتیان، ماملو، امیرکبیر و لار را یک میلیارد و ۹۰ میلیون متر مکعب ذکر کرد و گفت: ذخایر این سدها نسبت به پارسال (۱ میلیارد و ۲۰ میلیون متر مکعب)، ۷۰ میلیون متر مکعب افزایش یافته است.

وی ادامه داد: در این شرایط، امسال به گونه ای برنامه ریزی شد که یک قطره آب هدر نرفت؛ سدها پر شد و آب هایی که رها کردیم یا صرف کشاورزی یا صرف تغذیه مصنوعی شد.

بختیاری در این ارتباط رهاسازی آب از سد ماملو را مثال زد و گفت: پارسال ۳ متر مکعب بر ثانیه آب از این سد را برای مصرف کشاورزان رها کردیم و امسال این عدد را به ۱۵ متر مکعب رساندیم؛ وقتی آب داخل کانال باشد، کشاورزان موتور چاه ها را خاموش می کنند و برداشت از چاه ها کم می شود.

مدیر عامل شرکت آب منطقه ای تهران افزود: علاوه بر رهاسازی آب برای کشاورزان، ۲ متر مکعب بر ثانیه نیز از سد ماملو برای تغذیه مصنوعی دشت ورامین رها می کنیم.

وی ادعای مضر بودن این روش را رد کرد و گفت: پارسال در منطقه شهریار طرح تغذیه مصنوعی اجرایی شد و شاهد بودیم سطح آب زیرزمینی در این دشت تا ۱۵ متر افزایش یافت.

مدیر عامل شرکت آب منطقه ای تهران در پاسخ به سوالی در مورد میانگین افت آب و فرونشست زمین در دشت ورامین گفت: سالی ۱۳۰ سانتی متر افت آب زیرزمینی اتفاق می افتد و فرونشست زمین نیز سالانه ۱۶ سانتی متر است؛ منتهی در برخی مناطق فرونشست همگون نیست و این خطرناک است؛ فرونشست زمین در بعضی مناطق - مانند حاشیه راه آهن تهران - مشهود - نیز به یکباره و به صورت یک شکاف عمیق خود را نشان می دهد.